

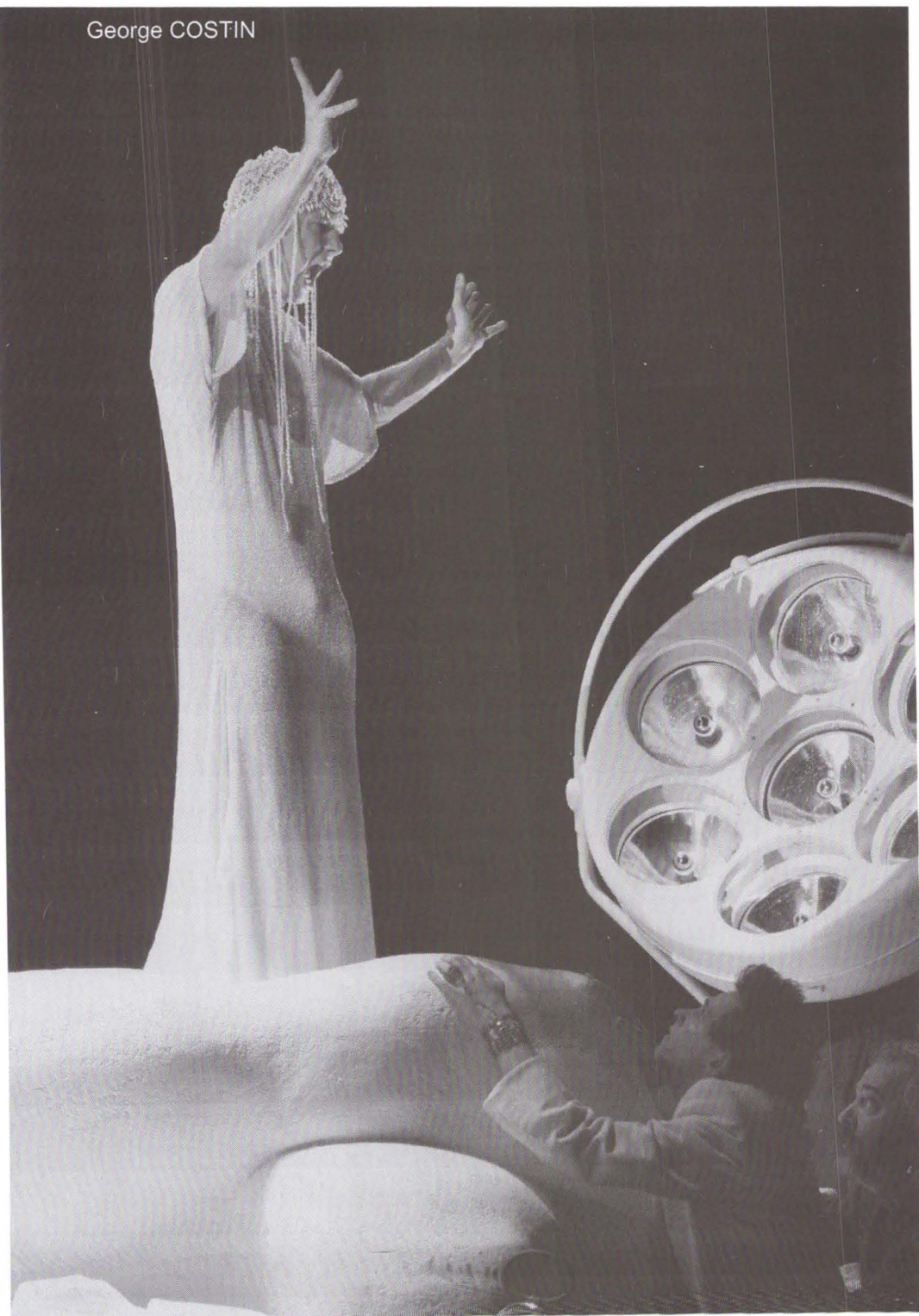
Mircea GHIȚULESCU

Între Caligula și Marchizul de Sade

Festivalul Național de Teatru (ediția a XVIII-a 2008) s-a deschis, discret, la începutul lui noiembrie cu un spectacol excepțional: **Caligula**, prezentat de Teatrul Municipal din Baia Mare. Autori: Albert Camus și Victor Ioan Frunză care au făcut o echipă solidară prin contrast. De o parte geniul speculativ, de cealaltă cruzimea analitică. Mari abuzuri nu s-au făcut nici de o parte, nici, mai ales, de cealaltă. Doar o uvertură cam anapoda împrumutată din alte scrieri ale lui Camus înrudite cu romanul *Ciuma*, tratând despre revoluție, care îl pun pe Caligula în postura de reformator. Așa a și fost dar sub semnul negativ. Celebrul Caligula, împăratul roman care a domnit de la vârsta de 25 până la 29 de ani, în primul secol după Christos înspăimântând lumea prin cruzime, a rămas în posteritate prin două fapte neobișnuite: l-a numit pe calul său Incitatus senator cu drepturi depline și a declarat că poporul roman ar trebui să aibă un singur cap, să-l poată tăia dintr-o lovitură. Albert Camus îi face un portret demn de invidiat subordonat ideii de libertate absolută. „Sunt singurul om liber din Imperiul Roman“, obișnuiește să spună între două crime și trei violuri. Este un autoidolatra și cel mai tare se mândrește cu forța de a nimici pe care o pune în locul creației. Are o logică speculativă impecabilă în tot ce spune, logică pe care o împrumută, firește, de la Camus. Este un fel de Alexandru cel Mare pe dos: a masacrat mii de nevinovați dar, spune el (și cum, oare, să nu-i dai dreptate?), însă, niciodată nu va putea să egaleze numărul morților din războaiele triumfale purtate de înaintașii săi. Nu se închină zeilor, ci se consideră egalul lor, astfel că în zilele noastre ar putea fi un lider satanist. Pentru Albert Camus este un artist scelerat la care totul se transformă în plăcere. Încearcă plăcerea incestului, a violului public, a pederastiei, a crimei multiple. Este un sadic, dacă vrem, și nu putem ști în ce măsură Albert Camus a suprapus peste portretul lui Caligula transmis din antichitate trăsăturile marchizului de Sade, un alt campion al ideii de libertate absolută aplicată asupra inhibițiilor – sexuale, este adevărat, dar oricând disponibile la prelungiri și ramificații. Mai cumplit încă, Albert Camus ne vorbește prin vocea lui Scipio, ultimul său amant, despre „Caligula din noi“, despre diavolul din noi. Deși i-a ucis tatăl, Scipio îl iubește pentru că simte, undeva, că gândește la fel.

Iubirea pe care o inspiră cruzimea inteligentă a lui Caligula sau, poate, ura care iubește este soluția tehnică paradoxală în spectacolul lui V.I. Frunză, cu rezultate amețitoare pe planul interpretării actoricești: incestuosul își iubește sora, pe Drusilla, apoi o ucide, dar o iubește și după moarte și îi poartă corpul în brațe până intră în putrefacție. Însăși asasinarea lui Caligula se transformă într-o scenă de dragoste între victimă și asasin (*Cherea*). Pe acest tip de contraste spectacolul de la Baia Mare se prezintă ca un magnific recviem al cruzimii acompaniat, nu odată, de muzici solemne în limba latină, luate parcă din *Carmina Burana* de Carl Orff, deși muzica este semnată de Tibor Cari. Curtea Imperială este văzută ca vast abator uman unde Caligula oficiază ritualul crimelor pe care le inventariază laborios ca un Don Juan ce își înregistrează amantele încât, în final, fundalul scenei este acoperit de fotografiile celor uciși, ca într-un cimitir vertical. Dar nu este un abator, ci un spital minuțios al crimei, pentru că are dreptate Caligula: singurii medici adevărați sunt asasinii carc ne vindecă de toate bolile. Nu spunea tot Camus în *Străinul*

George COSTIN

că singura problemă reală a omenirii este sinuciderea? Noutăți tehnice: o cortină de geamuri reflectorizante îți permite să te vezi și pe tine și pe celălalt, pentru că „infernul este celălalt”, cum spunea Sartre, ca între existențialiști. Să-l vezi pe Caligula și, privind în oglindă să reflectezi cât de tare poți fi Caligula. Decorul și costumele, recuzita, nu mai puțin importantă sunt inventate de Adriana Grand.

Marele noroc al lui Victor Ioan Frunză (pe lângă marele său talent) se numește George Costin, un nesperat interpret al rolului titular. Fără însușiri fizice deosebite, cu o înfățișare mai degrabă comună, George Costin devine Caligula în doar câteva replici și așa rămâne până la capăt. E un adevărat histrion (pentru că puterea nu e ce credem noi, ci „artă dramatică”) ce poate juca orice rol, un fel de personaj multiplu cu mintea ageră și replica promptă. Actorul este atât de posedat de replicile geniale ale lui Camus, încât le trăiește în profunzime ca și cum el le-ar fi scris. Inna Andriucă (*Caesonia*), actriță cu ținută și pondere tragică este o statuie a devotamentului necondiționat. Toți actorii sunt atașați jocului de echipă atât de bine condus spunând ceea ce scrie Camus și făcând ceea ce spune Frunză: Adriana Cvaci (*Mereia*), Magdalena Nemeș (*Panyke*), Wanda Farkas (*Cenna*), Ariana Presan (*Pasiphae*), Gabriela Del-Pupo (*Circe*), Lavinia Pașca (*Drusilla*), Ion Codrea (*Helikon*), adolescentul Vlad Bârganu (*Scipio*), Ovidiu Mihăiță (*Cherea*), Valeriu Doran (*Senectus*), Sorin Miron (*Cassius*), Ioan Costin (*Lepidus*), Vlad Mureșan (*Lucius*). Curajoasă, proaspătă și îmbietoare traducerea acestei capodopere a literaturii europene realizată de Nicolae Weisz.

